

هسته علمی اقتصاد نهادی

ضرورت توجه به ادبیات اقتصاد نهادی در اقتصاد اسلامی

هدف اقتصاد اسلامی (به عنوان یک رشته علمی) باید ایفای نقش موثر در تمدن سازی اسلامی و کمک به حل مشکلات و مسایل جامعه اسلامی باشد و در این راستا اقتصاد اسلامی باید از تمام ابزارهای تحلیلی موجود در رشته اقتصاد استفاده کند. کم توجهی به ادبیات علمی رویکردهای تکمیلی اقتصاد مانند اقتصاد نهادی، اقتصاد شناختی، اقتصاد رفتاری و اقتصاد اتریشی از ضعف های برنامه رسمی آموزش و پژوهش رشته اقتصاد به ویژه در دانشگاه های داخل کشور است و این باعث شده است تا مجموعه ابزارهای تحلیلی که در اختیار دانش آموختگان اقتصاد قرار می گیرد تا حد زیادی ناقص باشد. با توجه به وابستگی بین رشته های اقتصاد و اقتصاد اسلامی می توان انتظار داشت تا این ناقص بودن ابزارهای تحلیلی ارایه شده در رشته اقتصاد به برنامه های آموزشی و پژوهشی اقتصاد اسلامی نیز سرایت نماید. البته سالهای اخیر در جریان اصلی علم اقتصاد تلاش های زیادی صورت گرفته تا توجه بیشتری به این رویکردهای تکمیلی اما مغفول مانده صورت پذیرد و از این طریق برخی نقایص و کمبودهای رشته اقتصاد بر طرف گردند. توجه به رویکرد نهادی و تلاش برای تکمیل جعبه ابزار تحلیلی اقتصاددانان با نظریه ها و مفاهیم «پایه ای» و «کاربردی» اقتصاد نهادی نیز در همین راستا است.

توجه به ادبیات و تحلیل های اقتصاد نهادی برای تمام پژوهشگران رشته اقتصاد ضروری بوده و این امر برای پژوهشگران اقتصاد اسلامی ضرورتی مضاعف دارد. آشنایی با ادبیات پایه ای و مبانی اقتصاد خردی اقتصاد نهادی نشان دهنده این است که در این ادبیات با تاکید بر لزوم توجه به محدودیت های تصمیم گیری بر اساس بهینه سازی مستقیم و با تاکید بر اثرگذاری تعیین کننده عادات، قواعد و ساختارهای سازمانی و قراردادی در کارایی اقتصادی، شاهد نوعی تجانس شکلی (و تا حدود زیادی تجانس محتوایی) بین مبانی اقتصاد خردی مباحث نهادی و آموزه های دینی هستیم. از نظر «شکلی»، رفتار دینی (رفتار بر اساس عادات و قواعد دینی) رفتاری نهادی است و متفاوت بودن محتوای این عادات و قواعد (اسلامی یا غیر اسلامی بودن آنها) خللی در وجود تجانس شکلی بین ادبیات تصمیم گیری نهادی و آموزه های دینی

وارد نمی‌سازد. از این منظر مفاهیم پایه ای اقتصاد نهادی می‌توانند بستر مناسبی برای نظریه پردازی های اقتصاد اسلامی در حوزه اقتصاد خرد باشند. علاوه بر جنبه های پایه ای و اقتصاد خردی، از جنبه کاربردی و توسعه ای نیز آشنایی با ادبیات اقتصاد نهادی برای پژوهشگران اقتصاد اسلامی ضروری می‌باشد چرا که توجه به مسایل و مشکلات کشور نشان می‌دهد مسایل اصلی نظام جمهوری اسلامی ناشی از مشکلات ساختاری و نهادی است و مجهز بودن به تحلیل های تکمیلی نهادی برای حل این مسایل ضروری خواهد بود. بنابراین چه از منظر پایه ای و اقتصاد خردی(مبانی نظریه پردازی اقتصادی) و چه از منظر کاربردی (کاربرد نظریه ها در حل مشکلات نظام اسلامی) توجه ویژه به ادبیات اقتصاد نهادی ضروری خواهد بود.

مسئله توجه به ادبیات اقتصاد نهادی و استفاده از این ادبیات در نظریه پردازی های اقتصاد اسلامی را نباید به عنوان هدف در نظر گرفت بلکه این فرایند کارکرد ابزاری داشته و به آن باید به عنوان فرایند تکمیل شدن جعبه ابزاری نگریست که در ادامه از آن می‌توان به شکل کاراتری برای حل مشکلات نظام اسلامی استفاده نمود. این فرایند تکمیل شدن جعبه ابزار، همزمان دو اثر انقباضی و انبساطی در ادبیات اقتصاد اسلامی خواهد داشت. با متنوع و کامل تر شدن ابزارهای در دسترس، بسیاری از نقدها به نظریه پردازی های اقتصادی که ناشی از وجود نقص ها و محدودیت های واضح در تحلیل های اقتصادی بودند بلاوجه می‌شوند(توجه به این واقعیت که جریان اصلی اقتصاد به ضعفهای خود واقف و معترف بوده و در حال تلاش برای برطرف کردن آنها است). این بلاوجه شدن انتقادات به جریان اصلی علم اقتصاد باعث انقباض قابل توجه و یا توقف در بخش زیادی از ادبیات انتقادی اقتصاد اسلامی خواهد بود. علاوه بر این با اضافه شدن ابزارهای جدید به جعبه ابزار تحلیلی اقتصاد اسلامی می‌توان انتظار داشت که دامنه نظریه پردازی های اقتصاد اسلامی چه در حوزه مبانی اقتصاد خردی و چه در حوزه کاربردی گسترش یافته و شاهد انبساط در نظریه پردازی اقتصاد اسلامی باشیم.

هسته علمی اقتصاد نهادی

با توجه به اهمیت و ضرورت توجه بیشتر به ادبیات اقتصاد نهادی اگر چه پژوهشگران اقتصاد اسلامی می‌توانند به صورت انفرادی و در راستای علایق شخصی به تحقیق و پژوهش در حوزه اقتصاد نهادی بپردازند اما با توجه به مزایا و اهمیت کار «تشکیلاتی و برنامه ریزی شده» و در راستای هم افزایی و همکاری علمی، تشکیل «هسته علمی اقتصاد نهادی» می‌تواند بستر مناسبی برای این هدف باشد. هدف این هسته علمی گرد هم آوردن پژوهشگران علاقه مند به موضوع اقتصاد نهادی و برنامه ریزی و اجرای فعالیتهای آموزشی و پژوهشی در این راستا خواهد بود.

اعضای هسته علمی

اعضای این هسته علمی به شرح جدول ذیل می باشند:

نام و نام خانوادگی	سمت
۱ جواد اقدس طینت	دانشجوی دکتری اقتصاد اسلامی دانشگاه مازندران
۲ مرتضی مرتضوی کاخکی	دکتری اقتصاد
۳ محمد امین قدمیاری	دانشجوی ارشد اقتصاد

با توجه به وسعت موضوع و وجود علاقمندان به این حوزه حضور سایر پژوهشگران اقتصاد اسلامی و دانشجویان دوره های تحصیلات تکمیلی در جلسات و برنامه های هسته امکان پذیر و مطلوب خواهد بود.

برنامه های اجرایی هسته علمی اقتصاد نهادی

تجرباتی که از اثرگذاری های گسترده و تعیین کننده برخی از هسته های علمی وجود دارد نشان داده است که گرد هم جمع کردن پژوهشگران علاقه مند به موضوع، با کمترین هزینه و با بیشترین درجه هماهنگی و صمیمیت، مهمترین کارکرد حلقه ها و هسته های علمی به شمار می رود و پس از ایجاد این شبکه ارتباطی، هم افزایی ناشی از تعامل این پژوهشگران می تواند زمینه ساز انجام فعالیت های تکمیلی و جریان ساز باشد. در این راستا برنامه فعالیت های هسته علمی اقتصاد نهادی در دو سطح مقدماتی و پیشرفته به شرح ذیل خواهد بود:

الف) سطح مقدماتی

هدف اصلی فعالیت ها در این سطح، گرد هم جمع کردن و ایجاد شبکه ارتباطی بین پژوهشگران علاقه مند به اقتصاد نهادی و در ادامه انجام فعالیت های آموزشی و پژوهشی به منظور آشنایی مقدماتی این پژوهشگران با کلیات ادبیات اقتصاد نهادی است. این سطح شامل فعالیت های ذیل خواهد بود:

۱. جذب پژوهشگران علاقه مند، تشکیل بانک اطلاعاتی و ایجاد شبکه ارتباطی و اطلاع رسانی بین اعضا

۲. برگزاری جلسات منظم بحث و گفتگو در خصوص موضوعات پایه ای و کاربردی اقتصاد نهادی که می تواند همراه با برنامه متن خوانی باشد

۳. دعوت از اساتید و برگزاری کارگاه و جلسات سخنرانی و پرسش و پاسخ

ب) سطح پیشرفته

با بازخورد گیری از فعالیت های سطح مقدماتی و در صورت موفقیت آمیز بودن این برنامه های مقدماتی می توان فعالیت هسته علمی را در سطح پیشرفته ادامه داد. هدف این سطح، انجام فعالیت های آموزشی و پژوهشی فراتر از سطح آشنایی مقدماتی با ادبیات نهادی و با هدف تولید محتوا و اثرگذاری بر جریان علمی اقتصاد اسلامی و اقتصاد نهادی خواهد بود. این سطح می تواند شامل فعالیت های ذیل در زمینه موضوعات مرتبط با اقتصاد نهادی و کاربردهای ادبیات نهادی در اقتصاد اسلامی باشد:

۱. برگزاری همایش و گردهمایی علمی
۲. حمایت و مشارکت در تولید محتوای علمی و پژوهشی (مقاله و کتاب) توسط پژوهشگران هسته علمی
۳. انتشار نشریه یا همکاری در انتشار نشریه با سایر مراکز پژوهشی
۴. پیشنهاد موضوعات پژوهشی و یا همکاری در انجام طرح های پژوهشی
۵. ترجمه یا پیشنهاد ترجمه مقالات و کتاب های مفید اقتصاد نهادی
۶. پیشنهاد سرفصل آموزشی و مشارکت در تدوین کتاب برای دروس اقتصاد نهادی
۷. تلاش برای نظریه پردازی علمی و ارائه راهکارهای عملیاتی برای الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت

***